

Eindadvies

Hogeschool der Kunsten Den Haag

24 oktober 2016

1. Inleiding

De Reviewcommissie (hierna commissie) heeft kennisgenomen van:

- de prestatieafspraken zoals vastgelegd in de beschikking van 3 november 2012,
- de rapportage van de Hogeschool der Kunsten Den Haag (hierna HdK) ontvangen op 21 juni 2016 over voornoemde prestatieafspraken van 3 november 2012 in het jaarverslag 2015.

De commissie heeft op 6 september 2016 een gesprek gevoerd met het College van Bestuur van de HdK. Naar aanleiding van vragen van de commissie heeft de HdK de rapportage toegelicht.

In dit advies geeft de commissie – op basis van de schriftelijke informatie en het gevoerde gesprek – haar oordeel over de resultaten van bovengenoemde afspraken.

In dit advies komen achtereenvolgens aan de orde:

- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijs en onderzoek (profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie) geformuleerde ambities;
- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijskwaliteit en studiesucces geformuleerde ambities;
- het eindadvies van de commissie aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De commissie merkt op dat zij het voorstel voor de prestatieafspraken van de HdK in 2012 heeft beoordeeld als 'zeer goed'. In 2012 heeft de HdK ambities geformuleerd voor de verplichte indicatoren bij onderwijskwaliteit en studiesucces. Bijlage 1 bevat een overzicht van de realisatie in 2015.

2. Profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

2.1 Profilering onderwijs

Onderwijsdifferentiatie

Op het gebied van profilering en zwaartepuntvorming in het onderwijs meldt de HdK dat ze alle voornemens uit het voorstel voor de prestatieafspraken, 'Een klasse apart' zonder problemen op eigen kracht heeft kunnen uitvoeren. Die opmerking is relevant, omdat het document 'Een klasse apart' gezamenlijk was opgesteld door de toentertijd in een proces van fusie verkerende HdK en Codarts. In 2014 heeft de HdK dit proces stopgezet, maar de samenwerking met Codarts is sindsdien op onderdelen van de muziek- en dansafdelingen niettemin gecontinueerd, met name in orkest projecten, uitwisseling van keuzevakken en minoren en ook de integratie van beide educatieve afdelingen is voortgezet.

De belangrijkste bron voor de differentiatie van het onderwijs in de HdK was het sectorplan Kunstenonderwijs (KUO), 'Focus op toptalent', dat een aantal afspraken

behelsde. Meest pregnant daarin was de terugdringing van het aantal plaatsen voor bachelorstudenten. De HdK is er per saldo in geslaagd om het aantal bachelorstudenten met 159 terug te brengen, waar ze een taakstelling had van 115. Eveneens in het kader van het sectorplan KUO zette de HdK – als penvoerder, samen met Codarts en de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten – zich in voor de Taskforce Talentontwikkeling. Deze werkgroep heeft gerapporteerd en een agenda opgesteld voor de komende jaren met als doel formele en informele aanbieders van jongtalentprogramma's en van hbo kunstonderwijs zichtbaar te maken en bij te dragen aan betere vindbaarheid en aansluiting van vooropleidingen op de bachelor kunstopleidingen.

Met betrekking tot honoursonderwijs is de ambitie uit de prestatieafspraken om driejarige honourstrajecten in te voeren, vervangen door een nieuw plan: de HdK wil in samenwerking met de Universiteit Leiden in het studiejaar 2017/2018 een honoursprogramma starten dat bestaat uit twee academische bachelorcurricula in de kunsten. Dit honoursprogramma zal leiden tot een dubbeldiploma.

Onderwijsaanbod

In de prestatieafspraken ging het er voor wat betreft het onderwijsaanbod vooral om studenten meer keuzemogelijkheden te bieden door middel van samenwerking tussen Codarts en studierichtingen in Den Haag. Samenwerking op het niveau van de studierichting concentreert zich nu op orkestprojecten, op de uitwisseling van keuzevakken en minoren tussen de muziek- en dansafdelingen en op de integratie van beide educatieve afdelingen.

Met de ruimte die door de inperking van het aantal bachelorstudenten in het kader van het sectorplan KUO vrijkwam, ambieerde de HdK in de prestatieafspraken versterking van de masteropleidingen in kwaliteit en omvang, waarop de HdK dan ook zichtbaar heeft ingezet: in 2014/2015 waren 20% meer masterstudenten ingeschreven dan in 2011/2012 (318 tegenover 264). Met name in de faculteit Beeldende Kunst en Vormgeving zijn zowel het beleid voor het masteronderwijs als het aantal studenten, hoewel nog gering in aantal, groeiende. Met de uitbreiding (en gedeeltelijke omvorming) van het aantal mastersopleidingen is de HdK nog bezig: de HdK is ver gevorderd met de procedure om een Master of Arts in Fine Art and Design op te zetten. Met terechte trots vermeldt de HdK bovendien dat vier van de vijf masteropleidingen in accreditaties door de NVAO het predicaat 'excellent' hebben verworven en dat de vijfde van het visitatiepanel een excellente beoordeling kreeg.

Op het niveau van de bacheloropleidingen was in de periode van de prestatieafspraken geen sprake van majeure veranderingen: de HdK kent studies in muziek, dans en in beeldende kunst en vormgeving. Herijking van de landelijke opleidingsprofielen heeft in landelijke disciplinenetwerken inmiddels plaatsgevonden; ook dit heeft te maken met uitwerking van het sectorplan KUO.

2.2 Onderzoek en valorisatie

Zwaartepuntvorming

Onderzoek in de HdK is gestructureerd in de twee lectoraten, Kunst Theorie & Praktijk (KTP) en Onderzoek in de Kunsten. Beide lectoren zijn sinds begin 2016 tevens als hoogleraar benoemd in de Academy of Creative and Performing Arts van de Universiteit Leiden. Via deze samenwerking met de Universiteit Leiden zijn tot 2016 vier promoties tot stand gekomen in het promotieprogramma beeldende kunst en vormgeving, PhDArts.

Via het doctorale samenwerkingstraject voor muziek, docARTES, hebben 22 promoties aan de Universiteit Leiden plaatsgevonden. Buiten deze kaders zijn nog zes andere promoties succesvol afgerond. In 2016 zijn, opnieuw vooral in docARTES en PhDArts, 75 promovendi ingeschreven: grote aantallen voor het hbo, waaruit de onderzoekintensieve cultuur van de HdK moge blijken.

Daarnaast handhaaft de HdK de ambitie uit het voorstel voor de prestatieafspraken om een eigen Centre of expertise op te richten; de plannen voor dit International Centre of Research in the Arts verkeren volgens de meest recente twee jaarverslagen van de HdK in een vergevorderd stadium. Dit centrum zou een internationale benchmark moeten uitvoeren met een aantal op onderzoekgebied vergelijkbare instellingen, waarvan sinds de prestatieafspraken sprake is. Vanaf het moment dat de HdK vanuit het selectieve budget niet het destijds beoogde Centre of expertise toegekend kreeg, vinden geen activiteiten meer plaats gericht op aansluiting bij de topsector creatieve industrie. Deze ambitie is volgens de hogeschool niet haalbaar gebleken doordat de topsector niet warmloopt voor de voor de HdK belangrijke richtingen muziek en dans. Bovendien lijkt de topsector in de optiek van de HdK vooral gericht te zijn op grootschalige activiteiten. Tevens is de HdK actief in de Taskforce Onderzoek, die het Sectorplan KUO uitwerkte ten aanzien van samenwerking tussen lectoren van de diverse kunstopleidingen en -hogescholen.

Valorisatie

Tezamen met de gehele hbo-sector is de afgelopen jaren gewerkt aan een lijst van indicatoren voor kennisdeling; de ambitie tot ontwikkeling van een dergelijke lijst werd in de vorm van een internationale benchmark-exercitie vermeld in het voorstel voor de prestatieafspraken van de HdK. De HdK somt in haar jaarverslag over 2015 op welke indicatoren van die lijst zij gebruikt, zoals: het gebruik van onderzoek in het onderwijs, het kweken van een ondernemende houding onder studenten, professionalisering van docenten, alsmede diverse indicatoren van presentaties, tentoonstellingen, coproducties en erkenning daarvan in de vorm van door studenten en docenten gewonnen prijzen. Tot een meting van deze indicatoren is het nog niet gekomen; concrete valorisatieprestaties worden dus evenmin gerapporteerd. Niettemin maakt het jaarverslag van de HdK duidelijk dat de samenwerking met partners buiten de hogeschool omvangrijk is, bijvoorbeeld via de vele coproducties. Ook biedt het Conservatorium tezamen met partners uit het werkveld vier masteropleidingen aan.

2.3 Voortgang ten aanzien van profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

De commissie constateert dat de HdK zich de afgelopen jaren heeft ingezet om de ambities uit haar prestatieafspraken te verwezenlijken en merkt op dat, naast gerealiseerde ambities, enkele nog in het planstadium verkeren, mogelijk mede ten gevolge van het afgebroken fusieproces. De commissie waardeert de unieke positionering van de HdK aan de onderzoekkant van het spectrum in het kunstonderwijs in Nederland.

3. Onderwijskwaliteit en studiesucces

3.1 Kwaliteit en excellentie

In haar advies voor de prestatieafspraken oordeelde de commissie dat de HdK had voldaan aan de strenge eisen voor aanhoudend bewezen hoge kwaliteit. Handhaving van de toenmalige kwaliteit was hier de ambitie van de HdK. Als indicator van de kwaliteit van het onderwijs gebruikt de HdK de tevredenheid van de studenten over hun studie in

het algemeen (uitgangspositie én ambitie op 3,8). In overleg met het ministerie van OCW is voor deze meting de algemeen gebruikte Nationale Studenten Enquête (NSE) vervangen door een eigen enquête onder studenten, met precies dezelfde vraagstelling, maar daarnaast meer op de eigen faculteiten toegespitste vragen. De eigen enquête legt meer verbinding met de kwaliteitsverbetering en genereert een hogere respons. De gemiddelde waardering van 3,8 wilde de HdK continueren; daarin is zij geslaagd, ook bij de hogere responspercentages.

Conclusie

De commissie concludeert dat de HdK haar ambitie ten aanzien van de studententevredenheid heeft gerealiseerd. De commissie beoordeelt de resultaten ten aanzien van het aspect kwaliteit en excellentie als positief.

3.2 Studiesucces

De HdK rapporteert ten aanzien van studiesucces op de indicatoren voor uitval, switch en rendement de volgende resultaten.

De HdK beoogde een daling van uitval in het eerste jaar van 24,9% tot 24%, en slaagde erin deze terug te dringen tot 20,1%. Ook voor switch naar andere opleidingen binnen de instelling overtreft de HdK de eigen ambitie om niet boven de 1,9% in 2011 uit te komen, want switch bedroeg niet meer dan 0,6% in 2015. Het reeds bij aanvang hoge bachelorrendement van herinschrijvers bij dezelfde instelling na C+1 (nominale studietijd + één jaar) nam toe van 74% tot 74,6% in 2015 en ligt daarmee boven de streefwaarde van 74%.

De commissie merkt op dat de gunstige waarden van studiesucces mede te danken zijn aan de kenmerken van het kunstonderwijs: strenge selectie van inkomende studenten, vaak na een intensieve vooropleiding mede onder auspiciën van de HdK, en intensief en studentgericht onderwijs. Andere kunsthogescholen bereiken soortgelijke rendementen in hun bachelorstudies. De strenge selectie blijkt helaas 'niet per definitie de garantie' te bieden voor succesvolle studie, zoals de HdK in haar jaarverslag over 2015 erkent; uitval van rond 20% is niet uitzonderlijk laag, ondanks de in de laatste jaren nog strenger geworden selectie en ondanks de intensieve studiebegeleiding. Ook deze waarde is vergelijkbaar met uitvalcijfers in vele andere kunsthogescholen. De HdK vermoedt dat de 'bodem' van uitval in zicht is, want studenten hebben bijvoorbeeld in hun eerdere onderwijs geen ervaring opgedaan met inhoud en betekenis van een studie in beeldende kunst.

Conclusie

De commissie concludeert dat de ambities ten aanzien van de uitval, de switch en het bachelorrendement zijn gerealiseerd. De commissie beoordeelt de resultaten ten aanzien van het aspect studiesucces als positief.

3.3 Maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten

De HdK rapporteert ten aanzien van maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten de volgende resultaten.

Het was de ambitie van de HdK om de kwaliteit van docenten, uitgedrukt als het aandeel docenten met master- of doctorsgraad te doen stijgen van 69% naar 72%. In 2015 bezit 74% van de docenten een master- of doctorsgraad. Voor wat betreft onderwijsintensiteit

waren er al bij aanvang van de prestatieafspraken waren er geen voltijd bacheloropleidingen met minder dan twaalf contacturen per week gemiddeld; in 2015 is dat nog steeds het geval. De indicator voor indirecte kosten, de ratio van onderwijzend personeel (OP) ten opzichte van onderwijsondersteunend personeel (OOP), beoogde de HdK te handhaven op het peil van 2011, te weten 2,7. De realisatie in 2015 bedraagt 2,64; daarmee is de ambitie vrijwel gerealiseerd.

Onder meer via beurzen van de HdK en de lerarenbeurzen van OCW is het aandeel docenten met een mastergraad verhoogd. Daarnaast stimuleert de HdK haar docenten zeer actief om promotieonderzoek te doen via haar nauwe contacten en nu zelfs personele met de Academy of Creative and Performing Arts (ACPA) van de Faculteit Geesteswetenschappen aan de Universiteit Leiden.

De onderwijsinrichting in de HdK is, zoals gebruikelijk in het kunstonderwijs, studentgericht met een hoge mate van contact tussen docenten en studenten en bijgevolg een groot aantal contacturen.

Met betrekking tot de indirecte kosten meldt de HdK dat als het aandeel freelance-docenten sinds de nulmeting gelijk zou zijn gebleven, zij haar ambitie om de indicator voor indirecte kosten op 2,7 te handhaven, ruimschoots zou hebben behaald.

De commissie constateert dat de HdK de volgende factoren noemt die het resultaat ten aanzien van indirecte kosten beïnvloed hebben. Door de gewijzigde omstandigheden met betrekking tot arbeidswetgeving is het aandeel OOP toegenomen en is het aandeel docenten in loondienst afgenomen, wat realisatie van deze ambitie bemoeilijkte.

De commissie heeft de volgende overwegingen ten aanzien van de bovenstaande factoren. Ze constateert dat de gehele KUO-sector, meer dan andere sectoren in het hbo, geraakt wordt door de onzekerheden rond de Wet Werk en Zekerheid. Deze onzekerheid is ook door andere kunsthogescholen naar voren gebracht. Zij wijzen op de gevolgen van de Wet Werk en Zekerheid (WWZ) en de komende veranderingen in de VAR-systematiek voor de flexibele schil aan personeel. De commissie stelt ook vast dat diverse KUO-instellingen op verschillende wijzen proberen op de verwachte toekomstige situatie ten aanzien van freelancedocenten te anticiperen en dat dat bij vrijwel alle ertoe leidt dat zij ofwel de ambities met betrekking tot docentenkwaliteit, ofwel die tot indirecte kosten niet realiseren. Zij oordeelt dat terugdringing van indirecte kosten door de HdK serieus is nagestreefd.

Conclusie

De commissie concludeert dat de ambities ten aanzien van de kwaliteit van docenten en van de onderwijsintensiteit zijn gerealiseerd, en die ten aanzien van indirecte kosten vrijwel is gerealiseerd. De commissie beoordeelt, alles overwegende en na toelichting door de instelling, de resultaten ten aanzien van het aspect maatregelen ter bevordering van onderwijskwaliteit als positief.

3.4 Aanvullende overwegingen

In aanvulling op bovengenoemde overwegingen wil de commissie wijzen op het volgende. De commissie heeft met name waardering voor de wijze waarop de HdK in de afgelopen jaren getoond heeft haar hoge niveau van kwaliteit en studiesucces te kunnen continueren, zoals de verplichte indicatoren laten zien, en zoals eveneens blijkt uit bijvoorbeeld de 'excellente' oordelen over alle vier van de vijf nu geaccrediteerde masteropleidingen, terwijl de nog niet afgeronde vijfde van het visitatiepanel eveneens

een excellente beoordeling kreeg. De nadruk die de HdK legt op haar samenwerking met de Universiteit Leiden zowel voor studenten (honoursonderwijs in ontwikkeling) als voor medewerkers (promotietrajecten) toont naar de mening van de commissie bovendien de bijzondere niche die zij inneemt binnen het kunstvakonderwijs.

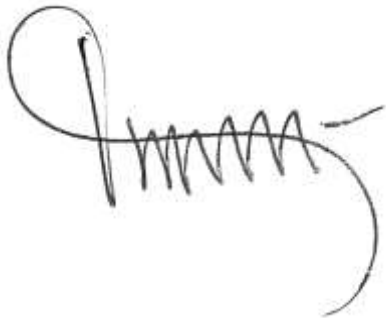
4. Advies aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In verband met het vaststellen van de gevolgen, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van het Besluit experiment prestatiebekostiging (Staatsblad 2012, 534) komt de commissie op grond van de beoordeling van de rapportage van de Hogeschool der Kunsten Den Haag tot het volgende advies aan de minister van OCW.

De commissie beoordeelt de resultaten ten aanzien van:

1. het aspect kwaliteit en excellentie als positief,
2. het aspect studiesucces als positief, en
3. het aspect maatregelen als positief.

Namens de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek,

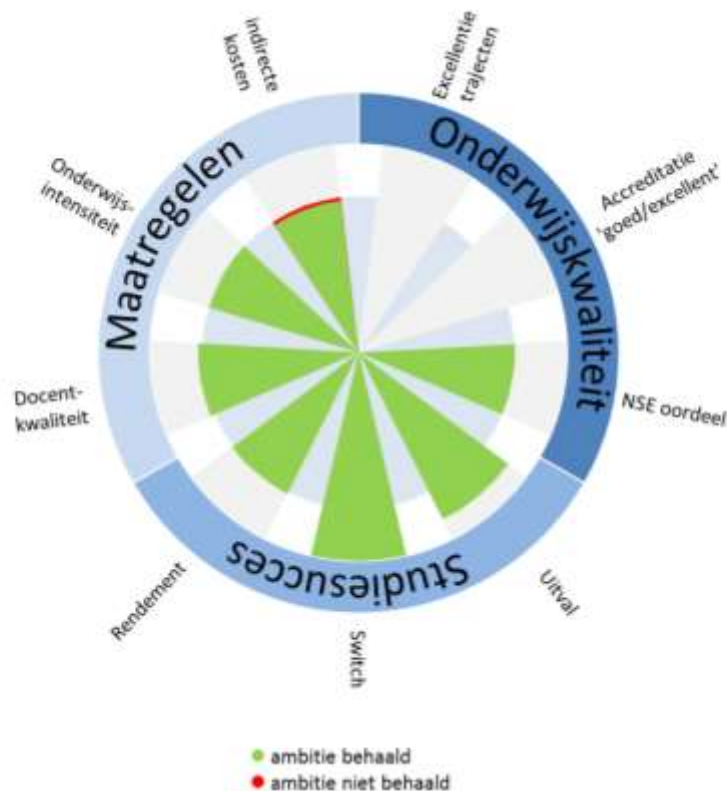
A handwritten signature in black ink, consisting of a large initial 'F' followed by a series of loops and a long horizontal stroke.

prof. dr. F.A. van Vught, voorzitter

Bijlage 1 Scores verplichte indicatoren onderwijskwaliteit en studiesucces

	nulmeting	ambitie	realisatie 2015
Uitval	24,9	24	20,1
Switch	1,9	1,9	0,6
Bachelorrendement	74	74	74,6
Studentoordeel (NSE)	3,8	3,8	3,8
Docentkwaliteit	69	72	74
Onderwijsintensiteit	0	0	0
Indirecte kosten; ratio OP/OOP	2,7	2,7	2,64

Ratio realisatie 2015 en ambitie

In bovenstaande figuur wordt de realisatie op de verplichte indicatoren weergegeven in relatie tot de ambitie op die indicatoren. Als de realisatie de ambitie overstijgt is het segment groter dan de binnenste cirkel. Blijft de realisatie achter bij de ambitie dan kleurt het niet behaalde deel van de ambitie rood. Hoe groter het rode gedeelte hoe verder de realisatie relatief van de ambitie verwijderd is gebleven.